

Kruidenklysma

Basisarts Sybrich Tiemersma werkt op de kinderafdeling van een regionaal districtsziekenhuis in Stanger, Zuid-Afrika.

Correspondentieadres:
sybrich@gmail.com
c.c.: redactie@medischcontact.nl

Ayanda is elf maanden oud en wordt flink ziek binnengebracht op onze Pediatric Stabilisation Unit (PSU). Ze heeft na twee dagen van diarree en overgeven veel vocht verloren. Met de regelmaat van de klok komen hier ernstig zieke kinderen binnen met hiv – vanwege de schaamtecultuur eufemistisch aangeduid als RVD (*retroviral disease*) – tuberculose en ondervoeding. Met dezelfde regelmaat overlijden er kinderen, wat elke week tot een drukke *mortality meeting* leidt. Hoewel de kinderafdeling steeds beter wordt en er geld is om meer artsen en materiaal in te zetten, lijkt het soms dweilen met de kraan open. Vaak stellen we onszelf op de afdeling de vraag: waarom zijn er toch nog zoveel kinderen besmet met hiv? En waarom is het condoomgebruik nog zo laag – onbegrijpelijk bij een besmettingsgraad van over de 35 procent in deze regio. En waarom lijkt soms die 250 rand (25 euro) per maand kinderbijslag belangrijker voor 16-jarige moeders dan de zorg voor hun kind? Hebben nieuwe schoenen en mascara

meer prioriteit dan een voedzame maaltijd voor hun pasgeborenen?

Ayanda lijkt geluk te hebben met een beetje diarree, overgeven en een liefhebbende moeder en oma. Maar niets blijkt minder waar. Onwetendheid van verzorgers – meestal alleenstaande moeders of oma's – is misschien wel de meest voorkomende doodsoorzaak van de binnengebrachte kinderen. In het geval van Ayanda komt dit gebrek aan kennis in de vorm van een *herbal enema*. Oma heeft dit klysma toegediend, omdat veel Zoeloes geloven dat er iets in een ziek kind zit wat eruit moet. Vroeger gebeurde dat door het oraal of rectaal toedienen van droge bladeren, verkregen bij de *sangoma*, de traditionele genezer. Tegenwoordig zijn ook Sunlight-afwasmiddel en Colgate-tandpasta populair om de boel mee te spoelen. Resultaat: door inwerking van de chemicaliën en bacteriën krijgen veel kinderen hevige diarree en sepsis. Een paar keer per week zien we patiëntjes binnenkomen met ernstige

Onwetendheid van moeders en oma's is misschien wel de meest voorkomende doodsoorzaak van de binnengebrachte kinderen.

Onderzoek

Afgelopen zomer zag ik in Medisch Contact een foto van een charmante donkere stewardess met goed gevulde bloes. Ze lachte me vriendelijk toe. Blijkbaar maakte ze deel uit van een nachtvlucht, want het bijschrift luidde: Borstkanker door nachtwerk. Zo'n aantrekkelijke vrouw. Rookt vast niet, dus geen longkanker. Eet gezond, want donkere mensen staan dicht bij de natuur, dus krijgen geen hart- en vaatziekten en ook geen diabetes. Maar door dat verdomde nachtwerk wel borstkanker. Eeuwig zonde.

Om beter om te kunnen gaan met de angst die een kop als 'Borstkanker door nachtwerk' zal teweegbrengen bij assistentes en vrouwelijke (of is het risico voor borstkanker bij mannen ook verhoogd?) huisartsen die nachtdiensten doen, toch het artikel maar gelezen. En ook het handjevol gerelateerde artikelen in al dan niet gerenommeerde tijdschriften. Ik ben geen epidemioloog, maar desondanks haalde ik opgelucht adem. De relatie tussen borstkanker en nachtwerk is of niet significant of flinterdun. Ik ben benieuwd of er gedifferentieerd is naar het type nachtwerk. Zou een nachtzuster meer kans hebben dan een assistente, een taxichauffeuse meer dan een prostituee? Kortom: er is nog veel onderzoek nodig.

Ik vraag me wel eens af hoe onderzoekers tot hun vraagstelling komen. Hoe kom je op het idee om de relatie borstkanker en nachtwerk te onderzoeken? En toch worden dit soort niet voor de hand liggende relaties na wetenschappelijk (!) onderzoek nogal eens bewaarheid. Ik heb er nog wel een paar: van wildplassen krijg je prostaatkanker en van hordelopen vleesbomen. Van siësta's word je doof, en van lange treinreizen blind. En wat meer voor de hand liggende: van klussen krijg je rugpijn en van grasmaaien hooikoorts. En van vlees eten word je hufteerig. Of was die relatie al eens onderzocht?

Jos van Bommel,
huisarts

metabole acidose (pH tussen 6,9 en 7,1), hypokaliëmie (1,1- 1,7 mmol/l) en een serumnatrium dat kan variëren tussen 110 en 180 mmol/l. Aanwijzingen die duiden op toediening van dit 'traditionele' medicijn zijn een verhoogd ureum en creatinine of een verstoorde leverfunctie.

Wat niet helpt is dat de Zoeloe-moeders en -oma's de kinderen vaak veel te laat binnenbrengen. Soms omdat er geen geld is voor vervoer naar het ziekenhuis, andere keren omdat het hard regent.

Ten overstaan van de andere moeders in de PSU wordt de moeder van Ayanda streng toe-gesproken. Een verpleegkundige legt uit dat

het geven van traditionele klysma's aan kinderen levensgevaarlijk is. Schoorvoetend geeft moeders toe dat ze eerst naar de sangoma is geweest voordat ze hulp in

het ziekenhuis zocht. In haar gemeenschap draaien ziekte en genezing om *amadlozi* (voorouders), God, de natuur en de persoonlijke relatie met spirituele krachten. Ziekte is een teken dat de voorouders zich teruggetrokken hebben en het lichaam niet meer beschermen. Gelukkig koos de moeder van Ayanda op tijd voor de 'moderne' bescherming tegen ziekte en dood en kon het meisje een week later gezond weer naar huis.

***Ziekte is een teken
dat de voorouders zich
teruggetrokken hebben***

/over_de_grens

/veldwerk